DORU GEORGE BURLACU

DILEMELE „OFULUI" IDENTITAR

„Nu vom deveni mai buni făcând abstracție de răul din noi, de ceea ce suntem în imediat. Iar ceea ce suntem în imediat nu ne dă dreptul să fim supărați pe alții."

Andrei Pleșu

Apariția primului tom al *Gloselor la neașezare* (Burlacu 2002) a fost acompaniată de sugestia unui redactor de revistă literară de a-i abandona pe clasici în favoarea contemporanilor. Recomandare a cărei stridență am risipit-o când am înțeles că despre prezent se poate scrie nu doar cu aplomb, ci chiar cu un plus de competență, de vreme ce coabităm. Iar cum acesta este vast și șansele de a-l ordona tematic, limitate, circumscrierea ariei de investigație ne-a îndreptat către presă, pe care am imaginat-o sub forma unei „reviste a neașezării" proxime.

Valorificând cu preponderență registrul ideilor în circulație, notațiile acestea se vor o formă de sinteză cu extinderea intervalului temporal (la un deceniu) și limitarea investigației la un autor și la o publicație – Andrei Pleșu și editorialele sale din „Dilema veche"[1].

Cazuistica a avut menirea de a substanțializa conceptul de „neașezare", a cărui semantică semnifică, în accepția noastră, un defect de metabolism, abaterea de la un „centru" ale cărui mărci constitutive, odată stabilite, vor fi în măsură să ofere răspuns cel puțin întrebării: este România *altfel* decât țările civilizate la care îndeobște se raportează orizontul așteptărilor autohtone?

Dar de ce Andrei Pleșu? Pe motiv de afinitate. Atât și nimic mai mult ! Ne-a plăcut veghea lucidă, modul dubitativ de a sluji spiritul dilematic, disciplinat de umor măsurat, al unui moralist conștient de relativul treburilor umane în genere, și al acelora autohtone, în particular. Un intelectual ce pare să nu fi suferit de păcatul preemțiunii. Cum nu a ținut să fie cel dintâi în târgul Bucureștilor, nu a vânat măririle nici în acela al patriei. Dar nici nu le-a refuzat. Parte dintr-o carență volitivă, incapabilă să spună *nu* când imperativele istoriei au presat, parte din spirit civic.

Textele pun în scenă un ansamblu de fapte cu specific etnic limitat, dar cu o sumă de manifestări aferente ale factorului uman, de maximă reprezentativitate. Am reunit, sub genericul *caz*, fenomenologia „neașezării" în cronologia editorialelor, fixând, pentru fiecare ocurență, invariantul comportamental definitoriu actanților. Însumate, acestea sfârșesc prin a releva anumite dominante caracterologice, explicitând *altfelitatea* lumii noastre de azi (dar nu numai!). În final, faptele vor face

[1] Cu o singură excepție, indicată la locul respectiv, toate citatele din Andrei Pleșu provin din editoriale apărute în „Dilema veche", I, 2004.

BDD-A13539 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:36 UTC)

obiectul unei reducții semantice, facilitând circumscrierea conceptului în cauză și, prin răsturnare, conținutul virtualului *centru* al „normalității" de la care am presupus că s-ar fi produs derapajul.

*

Dacă imediat după decembrie 1989, românii optau febril pentru partizanatul politic, dacă la apariția celei dintâi „Dileme", în 1993, adversitățile erau furibunde, în ianuarie 2004, la ivirea „Dilemei vechi", iluziile osteniseră, dilemele (preponderent totalitare) deveniseră bun comun, iar națiunea era (din nou) dispusă să nu mai vrea nimic. Scepticism de care editorialistul însuși se va vedea cuprins, alimentând, atunci și decenii mai apoi, tot felul de reproșuri malițioase ale unora. Un text ce mărturisește zădărnicia angajamentului în fruntariile patriei natale, unde orice formă de excelență începe prin a intriga și sfârșește cu lapidarea publică, este *Autocritică*:

> „Îmi cer iertare – spune Andrei Pleșu. Fac parte dintr-un grup de presiune. Am o singură scuză: n-am știut. Dar citind presa noastră culturală și două-trei lucrări de specialitate, am devenit brusc conștient de amplasamentul meu culpabil pe scena publică românească. […] Am descoperit cu stupoare cum, împreună cu câțiva nefericiți prieteni, am contribuit în chip toxic la stagnarea culturală a țării, la prigonirea noilor generații de intelectuali, la poluarea democrației autohtone și la subminarea valorilor modernității. […] Ne-am baricadat între inexpugnabile ziduri de gașcă și am creat o rețea de putere care face imposibilă cariera spiritelor înnoitoare, sau o ține sub un control perfid. Am monopolizat edituri, ministere, centre de influență străine, televiziuni și gazete și am manipulat inconștientul colectiv al nației… Am confiscat nesătui toate instrumentele gloriei. Suntem marele nenoroc al nației, talibanii, ciocoii, «opiumul»-ul ei" (nr. 24, p. 3).

Mai înainte însă, în chiar primul număr al noii gazete, Andrei Pleșu nota cu molcomă resemnare:

> „Mai în glumă, mai în serios [...] am atins, pare-se, un strat abisal al sufletului național. Noi nu avem dileme. *Suntem* o dilemă în eboluțiune. Un conglomerat de dileme. Ne-am obișnuit să funcționăm pe bază de imposibil. Știm să *nu* optăm. Ce altceva e «românul imparțial», decât cineva care refuză să iasă din dilemele cu care se confruntă, degustând echilibrul precar al relativismului. [...] Când ai înainte două soluții la fel de imposibile, soluția nu e neapărat paralizia logică. Înțelepciunea strămoșească propune îmbrățișarea simultană a ambelor! Suntem poporul lui «și-și»: nu ne temem să conciliem ireconciliabilul, nu ne lăsăm intimidați de incompatibilitate și de absurd. Dilema ne place. Ne seamănă" (*Spiritul dilematic în expansiune*, nr. 1. p. 3).

Așa se face că Vestul civilizat ne-a asimilat europenilor „moi". Reacția ne-a fost iritată. Nu cu argumentul gândului cumpănit, ci printr-o țanțoșă indiferență. Ne-am spus că dacă Europa nu ne vrea, n-are decât, se poate și fără ea! Oricum, de când ne știm, am trăit tot marginali și nu ne-am prăpădit. Ne consolăm că mai putem „fenta" istoria.

BDD-A13539 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:36 UTC)

> „Suntem – notează Andrei Pleşu – de mult, dintotdeauna, înclinaţi să savurăm calmul, torpoarea, deliciul, iresponsabilitatea marginalităţii. [...] Doctrina Habermas e ideală pentru a ne demobiliza, pentru a întreţine deprinderea noastră de a vegeta, de a rămâne «afară»" (*„Nucleul tare" al Europei*, nr. 2, p. 3).

Având ca substanţă funcţionarea mecanismului social autohton contemporan, ilustrată printr-un tip disonant de reactivitate umană, descrierea urmăreşte şi un set de idei aferente modului de percepţie şi de evaluare a fenomenului (de către editorialist şi de către noi înşine), idei a căror constantă ar reprezenta-o exasperarea neputincioasă din faţa *inculturii* ce a pus stăpânire pe o naţiune cufundată mai mult decât într-o criză economică, în una identitară.

În ce ne priveşte, deşi am intuit că paradigma identităţii precare a devenit neproductivă, situându-ne într-un clişeu caduc, ca şi faptul că ar fi sosit timpul să ne redefinim prin raportare la valorile individuale, de vreme ce evadarea din „fatalitatea mecanică" a etnicului nu ne este încă la îndemână, ne mărginim la o *lamentaţie* blazată, reflex, probabil, al unei iubiri dezamăgite.

Drept urmare, motivaţia demersului a constat mai puţin în vreun imbold didactico-moralizator, cât într-o pornire de recertificare a netrebniciei, a viciului, a „nevindecării" (Mihăilescu 2011) locului. Asemenea lui Emil Cioran, nutrim la rându-ne speranţa că, dacă România – în efortul de a ieşi din anonimatul minoratului cultural spre a intra în majoratul istoriei – are o superioritate faţă de celelalte ţări mici ce o înconjoară, aceasta rezidă în conştiinţa sa nemulţumită**.**

Precum D. Cantemir odinioară, venim şi noi, la rându-ne, în cârteala noastră, cu tot Occidentul în spate, nemulţumiţi nu de ceea „ştim că puteam fi şi nu suntem încă" (Noica 1943). Se pare că asemenea insatisfacţii nu mai putem încerca. Şi nu putem, deoarece nu simţim, precum congenerii tânărului filosof, că

> „[...] dacă ne deschidem azi către istorie, e mai ales pentru că, biologic şi spiritual, se întâmplă cu neamul nostru un proces de creştere dinăuntru în afară, de la fiinţă către formă istorică" (*ibidem*).

Dacă şi-ar fi imaginat măcar C. Noica unde şi la ce va ajunge neamul său peste şapte decenii, ne îndoim că ar mai fi formulat următoarea frază:

> „Noi ştim că la sfârşitul veacului acestuia poporul românesc va număra 50 sau 60 [de] milioane de locuitori. Dacă ne frământăm astăzi pe un plan ori altul, e pentru ca *atunci* să ne merităm istoria" [subl. a.] (*ibidem*).

Cazuri

(2004)

1. Dezbatere televizată pe tema unităţii neamului. Faţă în faţă, reprezentantul minorităţii secuieşti şi cel al majorităţii locale. Primul pare să întrunească valenţele normalităţii civilizate. Dinspre partea autohtonă, stridenţele sunt cu atât mai flagrante cu cât individul în cauză pare a fi *şi* intelectual. Privitorii au parte de

BDD-A13539 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:36 UTC)

„[...] un fel de bătăuș țanțoș, un monument de grosolănie și suficiență. [...] Grav, în asemenea situații, nu e atât spectacolul alarmant al râmătoarei scăpate în grădina de zarzavat, cât faptul că necuviința avocatului dăunează cauzei" (*Buna-cuviință și eticheta*, nr. 3, p. 3).

Moralistul conchide:

„Dacă românii vor să-și impună punctul de vedere, dacă vor să formuleze o poziție rezonabilă, atunci să facă bine să recurgă la profesioniști cuviincioși, capabili să dialogheze și să convingă fără amenințări și fără răgete. Ideea că victoria nu se obține decât cu bâta, că numai proștii sunt «fini» și calmi, că singurul mod de a apăra patria e isteria de «volintir» e perdantă și, tocmai de aceea, periculoasă. În ochii lumii – nu numai ai Europei, ci și ai României cuviincioase, câtă mai e – comportamentul plutonieresc, interlocuția răstită, interjecția și încruntătura sunt descalificante. Nu e suficient să ai dreptate. Trebuie *să știi* să ai dreptate" (*ibidem*).

Adevăr doar în aparență banal, căci intelectualul român, în ipostaza de *om politic*, întârzie să-l afle.

2. Dezbatere televizată pe problema invaziei produselor subculturale. *En tête à tête*, minoritarul rrom și majoritarul autohton. Excesiv, dizarmonic, inaderent la realitate, cu percepția infailibilității propriei valori, cel din urmă – în persoana unui filolog pedant – dă lecții de înțelepciune unor maneliști.

„De o parte – notează Andrei Pleșu –, o anume inocență incultă, iar de cealaltă o impură suficiență, încremenită cu degetul în sus, într-un gest de pedagogie acră. [...] George Pruteanu [...] crede că a fi intelectual e a trăi în inflația răspunsurilor, a avea mereu la îndemână referințe solemne și o inepuizabilă rezervă de dispreț" (*Manele și politică*, nr. 5, p. 3).

Chiar în varianta cultă, siguranța de sine a individului decalibrat prin raportare la sine, lipsit și de „politețea naturală" a cuviinței, și de competența didactică a etichetei, este semnul prostiei fudule, țâfnoase, agresive.

3. „Noica – consemnează Andrei Pleșu în *Prostie și dictatură* – invocase cândva episodul legionar ca fiind singurul episod din istoria României moderne incompatibil cu caragializarea..." (nr. 9, p. 3).

Cecitatea intelectualului român la semnele realității nu e de ieri, de azi. Luați de val, tinerii deceniilor patru-cinci ale secolului trecut nu au înțeles nevoia (lovinesciană) de revenire la Maiorescu, cel care constatase „anduranța" scăzută a „celulei" etnice autohtone, care nu duce la greu. Așa s-a făcut că, atunci când ne-am luat în serios, am sfârșit în fanatism și crimă. Când am vrut să părăsim bâlciul, am intrat în infern. Fapte confirmate de resurecția spirituală imaginată de dreapta intelectuală a vremii.

4. Asemeni apostolilor neamului dintre cele două războaie mondiale, preafericiții zilelor noastre (intelectuali și ei) sunt tari în „argumente" și firavi în virtuți. Pe aceleași „mici" ecrane, disputa în marginea reprezentativității proiectatei Catedrale

BDD-A13539 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:36 UTC)

a Mântuirii Neamului stă să dea în păruială. Fanatismului *omului românesc* ortodoxist îmbracă haina fundamentalismului:

> „[...] rudimentari, de o necreştinească brutalitate, gata să sugereze, cu procedeele anchetatorilor de altădată, că cine nu e de acord cu proiectul e ori sectant, ori ateu, ori pur şi simplu străin de neam. Blândeţea duhovnicească, subtilitatea teologică, înţelepciunea n-au figurat printre armele combatanţilor. S-au preferat bâta dogmatică şi anatema" (*O dispută confuză*, nr. 15, p. 3).

5. Dacă nu s-a născut poet – spune undeva Andrei Pleşu – românul e predestinat să fie şef, prilej cu care îşi dă în petic, cel mai adesea printr-un autoritarism decerebrat. Precum directorul Radioului naţional, intelectualul (pare-se) Dragoş Şeuleanu.

Mai mult decât un trist instantaneu caracterologic, *Omul nepotrivit* se constituie într-un memento pe marginea *fricii* la români. Inoculată de teroarea repetată a istoriei, aceasta a otrăvit sângele etnic într-aşa măsură, încât doar un lung exerciţiu veritabil democratic şi cultural dacă ne-ar mai putea mântui. Textul consemnează o sumbră realitate:

> „Credeam – notează Andrei Pleşu – că românilor le-a dispărut în cei cincisprezece ani de (tatonată) democraţie, frica de represalii şi că exprimarea nemulţumirii faţă de felurite carenţe instituţionale a devenit un reflex firesc. Ei bine, la Radio, lucrurile nu stau aşa. Întreprinderea e condusă în aşa fel, încât cine mişcă în front riscă imprevizibile măsuri disciplinare. Oamenii au reînvăţat să se teamă şi să protesteze pe furiş. «Şeful» are de ce să fie mândru. Cu câteva manevre simple, el a reuşit să anuleze unul din efectele esenţiale ale revoluţiei din decembrie: curajul civic. Mirarea şi tristeţea se amplifică în momentul în care ai dinainte portretul marelui tartor" (*Omul nepotrivit*, nr. 19, p. 3).

6. *Vocaţia demolării* (nr. 31, p. 3) glosează despre „incompetenţa şi lipsa de pietate" a unora dintre conaţionalii intelectuali (zice-se) care, cu o răutate scuzabilă doar prin micimea caracterului, când nu ignoră tendenţios reuşita semenului, o minimalizează ridiculizând-o sau anihilând-o pur şi simplu. Sunt semne ale aceleiaşi inculturi ce permite prostiei fudule să nu recunoască, să accepte ori să recompenseze valoarea. Conceptul de continuitate benignă e fără acoperire în gândirea şi fapta comunitară românească.

Dincolo de ironie, editorialistul pare să dea crezare teoriei *stigmatului* etnic („norocului ăl prost" al cronicarului moldav), mărturisind sentimentul unei conspiraţii a Providenţei.

> „În 1996, Muzeul Ţăranului Român a devenit Muzeul European al Anului, singurul din Europa de Est distins cu acest titlu. Ce fac un oraş şi o ţară care au norocul de a avea o asemenea instituţie? Depinde de oraş şi de ţară. La noi, se organizează o treptată şi «principială» demolare. Providenţa însăşi, mereu înamorată de destinul autohton, pare să încurajeze protocolul sinucigaş. (Moartea lui Horia Bernea şi a Irinei Nicolau.) Incompetenţa şi lipsa elementară de pietate nu ne lipsesc. Nu mai trebuie decât să

BDD-A13539 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:36 UTC)

confecționăm câteva argumente. Ba nu. Mai întâi stricăm și umblăm după argumente la urmă" (*ibidem*)[2].

7. Din „galeria de portrete mișcătoare" a scenei publice românești, Andrei Pleșu reține câteva cu ajutorul cărora ilustrează o altă dimensiune a „neașezării" omului românesc – *dispersia.* Sinonimă risipirii, dezmembrării, derivei, pierderii unității întregului, înstrăinării, obnubilării sinelui, dispersia este, în egală măsură, un simptom al adaptabilității excesive, al tranzacționalității maximale, al machiavelismului, altfel spus. Un „bun" universal vizând instinctul de conservare a speciei și, totodată, o marcă a inteligenței. Până la un anumit stadiu evolutiv însă, de la care adecvarea scopurilor la mijloace ar trebui să lumineze un profil caracterologic sublimat printr-un exercițiu cultural superior, menit a subordona imperativele interne unei axiologii. Dar pentru că nu se întâmplă așa, conaționalul devine ființă de plastilină, dispus oricărei configurații și în afara oricărei opoziții.

Se ajunge astfel să se vorbească de o derivă identitară, consecutivă aceleia a caracterelor și eticii, iar aducerea în discuție a lui Montaigne trimite spre dispersia hipertrofică a naturii umane. Pericol, crede Andrei Pleșu, amplificat de *ignoranța* generalizată care a cuprins ființa națională tot mai înstrăinată de esența sănătoasă a vechiului ei spirit etnic. Orice formă de reflexivitate „dilematică" se exclude, făcând loc expresiei fruste, impure a unui simulacru de gândire.

„Nestatornicia a căpătat o amețitoare complexitate: nu mai ține strict de natura omului, ci de mișcarea accelerată a istoriei, de febrilitatea oarbă a tranziției, de suspensia reperelor cardinale. [...] Nestatornicia e vindecabilă, sau măcar controlabilă, atâta timp cât există reflexivitate, melancolie, nord și sud. Ea devine letală, când insul e mulțumit de sine, zglobiu și agitat. Și când punctele cardinale ajung să fie «relative», interșanjabile, ca termenii arbitrari ai unei convenții" (*Portrete fără chip*, nr. 37, p. 3).

8. *Modelele pentru tineri* (nr. 8, p. 3) are ca pretext profilul tiparelor valorice impuse de piață, pornind de la un sondaj al „Evenimentului zilei", ce pretinde că „aleșii" excelează prin număr (mulți) și prin inflația certitudinilor (multe), și că ar fi foarte pe placul tinerilor. Din rândurile cărora Andrei Pleșu selectează o minoritate „inspirată", dispusă să opteze diferit.

Deși nu face pariuri riscante, editorialistul întreține totuși o iluzie care, de-ar fi să se împlinească, ar marca, nesperat, la doar două decenii de la pieirea comunismului, apusul unor mentalități. Până atunci, mai plauzibil e ca mulți dintre junii aceștia „diferiți" să fie constrânși să adere la „inflația certitudinilor". În varianta sa tânără, aceea care oferă una din efigiile României de azi, dar, mai ales, de mâine, omul românesc expune profilul dizarmonic al unei monede calpe.

9. Nu știm dacă spusa despre Dumnezeu, care dă fără să și bage în traistă, provine din cartea sfântă a Islamului, dar e în afara oricărui dubiu că *Sura* 13, versetul

[2] Eugen Simion vorbește despre plăcerea, ba mai mult, despre „datoria" conaționalului de a fi „pentru contra", după spusa lui Ion Creangă, formă, până la un punct, de dinamizare a lumii valahe, altminteri vegetativă. Nenorocirea este alta: „tot cârtind, românilor le rămâne prea puțin timp să mai construiască".

BDD-A13539 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:36 UTC)

11, ne sună de minune: „Dumnezeu nu schimbă nimic în destinul unui popor, înainte ca poporul însuși să schimbe ceva înlăuntrul său."

Ce ar trebui schimbat „înlăuntrul" nostru? Măcar *prostia* și *mândria* – spunem noi. Eventual, și *credința* – sugerează editorialistul, căruia îi este clar că haina ortodoxismului nu ne-a prea ținut de cald. „Pietrele sale de poticnire" au fost și au rămas multe și tare pe placul extremismelor.

> „Ignoranța, resentimentele, politicianismul, complexele de tot soiul, religiozitatea deviată și manevrată autohtonist, fudulia retardatară, pendularea confuză între «moștenirea» comunistă și «colonialismul» european, bigotismul nocturn și secularizarea decerebrală sunt, și la noi, maladii curente. Din fericire, Dumnezeu – și relativismul nostru congenital – ne-au ferit până acum de îndârjiri sângeroase. În rest, suntem destul de musulmani" (*Dușmanii Islamului*, nr. 11, p. 3).

11. Dificultatea definirii marasmului general în care ființează lumea românească vine și din aceea că la mijloc „e vorba de vicii de substrat, de acumulări «istorice», de metehne cronicizate" (*Laşitate, nesimțire, ignoranță*, nr. 36, p. 3).

Andrei Pleșu se angajează rareori în explicarea ori ierarhizarea fenomenelor. Și totuși, când indispozițiile neguroase învăluie omul, paroxismele exasperării ajung să invoce zeități oculte ce amână epifania României bune, proiectând apariții zoomorfe, semn că și răbdarea își are limitele ei:

> „Poate am o zi proastă. Poate există o Românie nevăzută, mai bună decât cea care se vede. Aștept febril, ca pe o epifanie, ieșirea în lumină a acelei Românii. Dar știu, pe de altă parte, că ea nu poate prinde corp din substanța – oricât de intensă – a simplei mele așteptări. Deocamdată, zeitatea nu pare dispusă să se manifeste, iar credincioșii moțăie zoologic printre eșecuri" (*ibidem*).

În viziunea editorialistului, inventarul strategiilor de supraviețuire a românului dezvăluie următoarele situații:

> 1. „Mai întâi o anumită paralizie a civismului, o somnolență a reactivității, o lehamite generalizată, care au, în fond, aspectul unei unanime *lașități*. Individul s-a obișnuit să *încaseze* cu virtuozitate, să se lase prostit, manevrat, furat, ofensat și încălecat, în numele unui stoicism străvechi, ambalat ca «înțelepciune». Dacă, totuși, se decide să protesteze, o face fie isteric, necontrolat și solitar, fie sub protecția anonimatului". (idem)
>
> 2. „Adormirea generală e stimulată, e drept, de *nesimțirea* indemolabilă a autorităților. Zarva, oricât de acută, a nemulțumirilor, e tratată, îndeobște, cu o detașare țâfnoasă sau cu un umor deplasat. [...] Incapacitatea instituțiilor noastre de a asuma greșeli și de a le corecta în consecință a devenit normalitatea însăși. La câtă lehamite populară, atâta nesimțire de stat". (idem)
>
> 3. „Acolo unde lehamitea și nesimțirea nu răzbesc, intră în scenă, cu eficacitate remarcabilă, *ignoranța* activă". (idem)

12. Pe marginea unei atipice patologii din angrenajul suprastructurii României de astăzi glosează *Instituții umanizate, oameni instituționalizați* (nr. 42, p. 3). Editorialistul crede că (doar) vocile „romanțioase" imaginează ca ideal „instituția-

BDD-A13539 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:36 UTC)

azil" ce te ia sub aripa ei proteguitoare, apărându-te cordial în orice daraveră cetățenească, funcționând nu rece și exact, după legi inginerești, ci umoral, după bunul plac al „fondului" care le animă.

> „Problema instituțiilor noastre e tocmai componenta lor «umană», prea umană – constată Andrei Pleșu. [...] Ferească Dumnezeu să pici pe o indispoziție, pe o plictiseală difuză, pe un *spleen*" (*ibidem*).

Deși disfuncțiile nu trec neobservate, agasând cotidian pe cetățeanul lucid, cale de îndreptare nu există. Pentru că nici nu se caută și nici nu se vrea, românului plăcându-i „să-și fure singur căciula". Automistificarea favorabilă îl prinde de minune. Primește revizuirea, fără de schimbare, după cum vrea o Germanie cu năravuri autohtone.

*

Andrei Pleșu nu este un observator placid al realității românești. Nu agreează nici emotivitatea spontană, nici „discursul paralel", convins că scrisului pretențios și incomprehensibil îi poate fi contrapusă o *poveste* agreabilă. Într-o bună măsură, editorialele „neașezării" se constituie într-un astfel de fapt epic, o narațiune plină de vervă, de dinamism, de culoare locală, pe tema *dezordinii* treburilor românești, dar, mai ales, a diverselor forme de *ratare* a omului autohton, prin inventarierea derapajelor morale, în cadrul unei „didactici" a exemplelor și mai puțin a conceptelor. O istorie printre ale cărei rânduri reverberează obsesiv interogația: *Cine-i de vină?*

Apărut în „Dilema" (1997, nr. 236, p. 3), editorialul cu titlu omoniom este reluat după un deceniu („Dilema veche", IV, 2007, p. 3), cu următorul avertisment al semnatarului: „Dacă țara nu se schimbă cu deceniile și secolele, eu de ce să-mi schimb textele săptămânal?" Îl reproducem în loc de concluzii.

> „În ianuarie 1871, o gazetă din Germania („Augsburger Allgemeine Zeitung") publica o scrisoare a regelui Carol I, pe care ziarele și parlamentarii români au transformat-o în prilej de scandal. După aproape cinci ani de domnie, regele se plânge unui prieten de «puținul folos» pe care l-a putut aduce «acestei frumoase țări». «A cui este vina? » – se întreabă Carol. «Nici a mea, nici a poporului în întregimea lui» – sună răspunsul. Atunci a cui? Sintetizând rapid ceea ce în textul regal se supune retoricii epistolare a momentului, vom găsi trei explicații posibile ale eșecului:
>
> 1) O caracteristică psihologică globală: românii sunt popor «care nu vrea să fie condus și totuși nu e în stare să se conducă singur». Semeție, lipsă de disciplină interioară, haos. Stăm prost cu «hegemoniconul»! Trăim «neatârnarea» în tot echivocul ei: pe de o parte spirit independent, pe de alta volatilitate neguvernabilă.
>
> 2) O caracteristică istorică și socială: între elite și masse e o fractură nevindecabilă. Elitele sunt emancipate, «branșate», gata să adopte ultima utopie la modă, massele sunt de un conservatorism îndărătnic. Cu alte cuvinte, elitele suferă de inadecvare, nu țin cont de spiritul locului, iar massele se comportă reticent, resentimentar, impulsiv. Rezultatul e că elitele conducătoare obligă țara «să treacă deodată și fără mijlocire de la un regim despotic la cea mai liberală Constituție, precum nu are nici un popor din Europa».

BDD-A13539 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:36 UTC)

Massele însă, «nu se pot lăuda cu virtuțile cetățenești ce se cer pentru o formă de stat cvasirepublicană».

3) O caracteristică politică: inflația «intrigilor de partid». Fără comentarii.

E de observat că, în efortul său de a un diagnostic crizei naționale, regele Carol I nu umblă după cauze externe. Nu caută comploturi antiromânești, ghinioane geopolitice, fatalități istorice. Buba e, pentru el, înăuntru și nu se va vindeca niciodată dacă o vom contempla mioritic, cu compătimirea de sine a victimei de profesie. De observat, de asemenea, că cei de care regele se teme cel mai mult sunt «ultrașoviniștii», mereu dispuși să-l judece ca «lipsit de iubire de țară». De observat, în sfârșit, este că scrisoarea suveranului a enervat opinia publică. […] Acest tip de reacție adaugă celor trei explicații ale eșecului autohton amintite mai sus o a patra: lipsa de caracter, dublată de demagogia virtuții și a patriotismului. […] Suntem, deci, tot în «momentul Carol I». Dar fără Carol I, fără Brătieni, fără Titu Maiorescu. Cine-i de vină?”

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE

Burlacu 2002 = Doru George Burlacu, *Glose la „neașezare”*, I. *De la origini la Dimitrie Cantemir*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2002.

Mihăilescu 2011 = Dan C. Mihăilescu, *România la anticariat*, în „Dilema veche”, VIII, 2011, nr. 383, p. 7.

Noica 1943 = Constantin Noica, *Ce e etern și ce e istoric în cultura românească*. Conferință, Berlin, 1943; publicată în Noica 2000, p. 7–36.

Noica 2000 = Constantin Noica, *Pagini despre sufletul românesc*. Ediția a II-a, București, Editura Humanitas, 2000.

Simion 2002 = Eugen Simion, *Despre genialitate și despre spiritul de cârtire la români*, în „Caiete critice”, 2002, nr. 5–7, p. 5–6.

DILEMMES DU CHAGRIN IDENTITAIRE
(*Resumé*)

Ce fragment, extrait d’une étude identitaire plus vaste sur la question des mentalités autochtones, telles qu’elles sont envisagées par Andrei Pleșu dans ses éditoriaux de «Dilema Veche», essaie de mettre en lumière une certaine dimension de l’ethos ethnique. Il s’agit de l’instabilité («neașezarea») caractérologique du Roumain, vue comme défaut de métabolisme, dérapage d’un centre de normalité, dont les marques constituantes seront établies au fur et à mesure d’une démonstration plus systématique.

Cuvinte-cheie: *Andrei Pleșu, ethos etnic, omul românesc, incultură, lipsă de caracter*.
Mots-cléfs: *Andrei Pleșu, ethos ethnique, l’homme roumain, inculture, manque de caractère*.

Institutul de Lingvistică și Istorie Literară
„Sextin Pușcariu”
Cluj-Napoca, str. Emil Racoviță, 21
institutul.puscariu@gmail.com

BDD-A13539 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:36 UTC)